

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite.

EU; Epävirallinen terveysministerikokous 27.-28.7.2023, Las Palmas

Neuvoston puheenjohtajavaltio Espanja järjestää epävirallisen terveysministerikokouksen 27.-28.7.2023 Las Palmasissa. Kokouksessa vaihdetaan näkemyksiä puheenjohtajavaltion laatimien tausta-asiakirjojen pohjalta. Kokouksessa ei tehdä päätöksiä. Suomea kokouksessa edustaa sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso.

Epävirallisen terveysministerikokouksen aiheina ovat mielenterveys ja digitaalinen terveys. Mielenterveys on olennainen osa terveyttä ja hyvinvointia. Komissio julkaisi 7.6.2023 tiedonannon kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta mielenterveyteen. Kokonaisvaltaisessa lähestymistavassa mielenterveys otetaan huomioon kaikissa politiikoissa, koska mielenterveysongelmien riskitekijät syntyvät eri elämänoilla. Suomi tukee kokonaisvaltaista lähestymistapaa mielenterveyteen ja sen ottamista osaksi kaikkia politiikkoja. Mielenterveys- ja päihdeongelmien ehkäisy ja hyvä hoito ovat tärkeitä sekä kansanterveyden että kansantalouden näkökulmasta. Erityisesti nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat vaativat määrätietoisia toimia.

Suomi on sitoutunut laatimaan pitkän aikavälin strategiset tavoitteet ohjaamaan sote-tiedonhallinnan kehittämistyötä, digitalisaatiota ja tutkimus-, kehittämis- innovaatio- ja oppimistoimintaa, jotta teknologian käyttö sosiaali- ja terveyssektorilla tuottaa haluttuja hyötyjä. Suomi pitää eurooppalaista terveysdata-aluetta koskevaa asetusehdotusta tavoitteiltaan kannatettavana ja tukee tavoitetta terveystietojen välittämisen ja toisiokäytön edistämisestä.

Terveysministerit käyvät lounaskeskustelun avoimesta strategisesta autonomiasta.

Asialista:

Napsauta tähän ja kirjoita asialista sivunumeroineen.

EU; Epävirallinen terveysministereiden kokous 27.-28.7.2023 Las Palmasissa

Kokous

Terveysministereiden epävirallinen kokous 27.-28.7.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Terveysministereiden epävirallisessa kokouksessa vaihdetaan näkemyksiä mielenterveydestä ja digitaalisesta terveydestä puheenjohtajamaa Espanjan tausta-asiakirjojen pohjalta. Asioista ei tehdä päätöksiä.

Suomen kanta

Suomi tukee kokonaisvaltaista lähestymistapaa mielenterveyteen ja sen ottamista osaksi kaikkia politiikkoja. Mielenterveys- ja päihdeongelmien ehkäisy ja hyvä hoito ovat tärkeitä sekä kansanterveyden että kansantalouden näkökulmasta. Erityisesti nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat vaativat määrätietoisia toimia (Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma).

Kansansairauksia voidaan vähentää merkittävästi vaikuttamalla niiden taustalla oleviin riskitekijöihin, kuten tupakointiin, alkoholinkäyttöön, ruokavalioon, liikkumattomuuteen ja ylipainoon, sekä yksinäisyyteen, joka on yksi mielenterveyttä vaarantava tekijä. Hallitus kiinnittää huomioita mielenterveysavun ja -palveluiden saatavuuteen sekä vahvistaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien tilannetta (Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma).

On tärkeää, että ehkäisevät toimet painottuvat mielenterveyden kohdalla. Edistetään matalan kynnyksen toiminnan, muun muassa walk in -palveluiden ja chat-palveluiden ja mielenterveysavun saatavuutta koko maassa. Myös oppilas- ja opiskelijahuollolla on keskeinen rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa (Pääministeri Orpon

hallituksen ohjelma). Suomi pitää hyvänä sitä, että terveyden taustatekijöiden merkitys nostetaan keskeisesti esiin, ja että mielenterveys tunnustetaan haasteeksi, joka on jatkuvasti kasvamassa, erityisesti covid-19-pandemian myötä (E-kirje E 165/2022 vp: EU:n globaalinen terveyden strategia).

Suomi tukee elinkaariajattelua, jossa ennaltaehkäisyyn liittyvät toimet sisältävät koko elämänkaaren ajan elämäntapaohjausta ja neuvontaa, jotka tukevat hyvinvointia, mielenterveyttä ja tervettä ikääntymistä. Koulutus on paras turva syrjään jäämistä ja näköalattomuutta vastaan (E-kirje E 27/2021 vp: Vihreä kirja väestön ikääntymisestä: Sukupolvien välisen solidaarisuuden ja vastuullisuuden edistäminen).

Työssä tarvittavien taitojen rinnalla on tärkeää taata kansalaisille myös sellaiset tiedot, taidot ja osaaminen, jotka turvaavat tasavertaiset mahdollisuudet toimia ja osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin (E-kirje E 27/2021 vp: Vihreä kirja väestön ikääntymisestä: Sukupolvien välisen solidaarisuuden ja vastuullisuuden edistäminen). Toimivalla kuntoutuksella vähennetään komplikaatioita, sairaalahoidon tarvetta, sairaalaan joutumista tai sairaalaan palaamista. Lisäksi kuntoutuksella tuetaan osallistumista työhön ja opiskeluun (Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma).

Suomi on sitoutunut laatimaan pitkän aikavälin strategiset tavoitteet ohjaamaan sote-tiedonhallinnan kehittämistyötä, digitalisaatiota ja TKIO-toimintaa, jotta teknologian käyttö sote-sektorilla tuottaa haluttuja hyötyjä. Laaditaan digitaalisen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjelma ja varmistetaan sen johtaminen. Tuetaan digitalisaation etenemistä myös mahdollistavan lainsäädännön kautta. Edistetään julkisen ja yksityisen sektorin hyvää kumppanuutta sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatioon liittyvän osaamisen ja innovaatiotoiminnan kehittämiseksi. Vahvistetaan ihmisten oikeutta ja mahdollisuuksia omien tietojensa hallintaan ja hyödyntämiseen sekä omahoidon edellytyksiä (Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma).

Suomi edistää uusia toimintamalleja kuten digitaalisia palveluja ja etävastaanottoja, sekä hyvinvointialueilla digitaalisen palveluohjauksen käyttöönottoa. Huomioidaan myös digitalisaation ja teknologian mahdollisuudet henkilöstön työkuorman helpottamiseksi (Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma).

Suomi pitää eurooppalaista terveystietojen aluetta koskevaa asetusehdotusta tavoitteiltaan kannatettavana ja tukee tavoitetta terveystietojen välittämisen ja toisiokäytön edistämisestä. EHDS on merkittävä osa laajempaa komission datastrategiaa ja työkalu sisämarkkinoiden edistämiseksi datan avulla. Ehdotus on merkittävä EU:n terveystietoihin laaja-alaisesti vaikuttava kokonaisuus ja askel kohti laajempaa terveystietoyhteisöä. Terveystietojen käytön edistäminen on Suomelle kansallisesti tärkeä asia ja Suomi katsoo ehdotuksella olevan eurooppalaista lisäarvoa (U-kirjelmä U 61/2022 vp: Eurooppalainen terveystietojen avaruus).

Euroopan korkeatasoisen kyberturvallisuuden kehittäminen on myös keskeinen osa kriittisen infrastruktuurin resilienssin vahvistamista (E-kirje E 180/2022 vp strateginen autonomia).

Pääasiallinen sisältö

Kokouksen ensimmäinen keskusteluteema koskee mielenterveyden edistämistä EU:ssa. Mielenterveys on olennainen osa terveyttä ja määrittää hyvinvoinnin tilaksi, jossa yksilö voi parantaa omia kykyjään selviytyä ja osallistua ympäröivän yhteisön elämään. Unionin politiikkojen ja toimien täytäntöönpanossa on varmistettava ihmisten terveyden korkeatasoinen suojelu. Jo ennen covid-19-pandemiaa mielenterveysongelmat koskivat joka kuudetta ihmistä EU:ssa ja kustannukset nousivat 600 miljardiin euroon vuodessa (4 % BKT:sta).

Komissio julkaisi 7.6.2023 tiedonannon ”kokonaisvaltainen lähestymistapa mielenterveyteen”. Aloite kokoaa yhteen 20 kärkihanketta, joista löytyy rahoitusmahdollisuuksia 1,23 miljardin euron edestä. Kokonaisvaltaisessa lähestymistavassa mielenterveys otetaan huomioon kaikissa politiikoissa, koska mielenterveysongelmien riskitekijät syntyvät eri elämäntilanteilla.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista korostaa yksilön oikeuksia elää ilman syrjintää. Mielenterveysongelmien stigma ja haavoittuvien ryhmien kokemaa syrjintää lisäävät mielenterveysongelmia.

Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla huolet, ahdistus ja masennuksen tunteet ovat lisääntyneet; syinä covid-19-pandemian lisäksi Venäjän sota Ukrainaa vastaan, ilmastokriisi, työttömyys ja elinkustannusten nousu sekä digitaalisen kentän ja sosiaalisen median paineet. Itsemurha on nuorten toiseksi yleisin kuolinsyy liikenneonnettomuuksien jälkeen. Itsemurhien ehkäisy vaatii kiireellisiä toimia ennaltaehkäisyyn, ongelmien varhaisen havaitsemisen ja hoidon saralla.

Erityistä huomiota kiinnitetään myös pakolaisiin ja konflikteista kärsiviin väestöryhmiin, kuten Ukrainasta siirtymään joutuneisiin ihmisiin, jotka tarvitsevat erityistä ja nopeaa mielenterveyden tukea.

Kokouksen toinen keskusteluteema on digitaalinen terveys. Digitaaliset teknologiat ja terveystiedot on tunnustettu peruselementteinä eurooppalaisessa kehityksessä. Digitaaliset työkalut ja terveystietojen käyttö muuttavat tapaa, jolla terveystietoja tarjotaan, kansanterveyttä suojellaan ja kroonisia sairauksia hallitaan ja ehkäistään. Digitaalisen terveyden ratkaisulla ja sähköisellä terveystiedolla on jatkuvasti kasvava rooli terveydenhuoltojärjestelmissä. Terveystietojen yhteentoimivuus sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla ovat tämän kehityksen edellytyksiä. Integroitu lähestymistapa digitaaliseen terveyteen tukee myös tekoälyn vastuullista käyttöä ja tiedon hyödyntämistä jakamalla laadukkaita terveystietoja suojatun yhteyden avulla. Digitaalinen muutos edellyttää myös henkilöiden pääsyä ja lukutaitoa omiin tietoihinsa. Tietoja tarvitaan lisäksi ammattihenkilöille klinisiä päätöksiä varten sekä laajemmin toisiokäyttöä varten, kuten terveystietojen suunnitteluun ja arviointiin.

Nykyinen kehittämissympäristö digitaalisen tiedon käyttöön terveydenhuoltojärjestelmissä on hajanainen moninaisten sidosryhmien vuoksi. Julkisten toimijoiden rinnalla on kehitetty monikansallisten yritysten ratkaisuja ja yksityisen sektorin tarjoamia tuotteita, jotka ilman sopivaa sääntelyä voivat aiheuttaa mm. datasiiloja. Euroopan väestön ikääntyminen ja innovatiivisten hoitojen tarve sekä kansalaisten vaatimukset, jotka liittyvät mahdollisuuteen saada terveystietoja useiden kanavien kautta tai yksilöllistettynä hoitona asettavat haasteita kansallisille terveydenhuoltojärjestelmille.

COVID 19 -pandemia paljasti heikkouksia tiedon keräämisessä ja hallinnassa. Pandemia osoitti normalisoitujen sähköisten terveystietojen merkityksen terveydenhuollon hätätilanteissa sekä poliittiseen että terveydenhuollon käyttöön sekä julkisten ja yksityisten terveystietojen välillä. Eurooppalainen digitaalinen koronatodistus oli menestys, koska se tarjosi turvallisen, normalisoidun ja yhteentoimivan mekanismin henkilökohtaisten terveystietojen vaihtamiseksi varmistuen samalla ihmisille omien tietojensa hallinnan.

Terveystiedot tarjoavat strategisia mahdollisuuksia uusien lääkkeiden innovaatioille, parempiin hoitoihin, nopeampaan ja tarkempaan diagnostiikkaan ja terveydenhuoltojärjestelmien kestävyys. Tekoälyä käytetään terveydenhuollon ammattilaisten klinisten päätösten tukemiseen, mutta kehityksestä ollaan laajalti huolissaan terveystietojen mahdollisten väärinkäytösten osalta.

Espanja kehittää omia digitaalisen terveyden ratkaisujaan. Espanjan hallitus on käynnistänyt kunnianhimoisen digitaalisen terveysstrategian 2021-2027, missä tavoitteena on edistää terveydenhuoltoalan digitaalista muutosta, tehostaa potilaiden hoitoon ja parantaa terveystuloksia kaikkien alueiden yhteistyöllä. Tavoitteena on varmistaa potilastietojen saumaton jakaminen turvallisessa ympäristössä ja helpottaa hoidon jatkuvuutta. Yli 60 % espanjalaisista asuu alueilla, joilla on otettu käyttöön eurooppalainen rajat ylittävä resepti ja potilasyhteenveto.

Kansalaisten terveys ja turvallisuus edellyttävät laadukasta dataa ja datan käytön hallinnointia. COVID-19-pandemia ja sitä seurannut kansanterveyshätätilanne osoittivat tarpeen koordinoitumpaan lähestymistapaan kriisinhallinnassa. Tämä edellyttää yhteisiä toimia viranomaisille, yksityiselle sektorille ja korkeakouluille ja tiedon saatavuutta unionin kansalaisille. Kansanterveyden suojele sisältää myös toimia lääkkeiden saatavuuden parantamiseksi. Eurooppalainen lääkestrategia edistää myös innovointia täyttämättömiin tarpeisiin vastaamiseksi, mukaan lukien harvinaisten sairauksien osalta. Euroopan unionin syöpäsuunnitelma tukee vuorovaikutusta eurooppalaisten osaamisverkostojen (ERN) ja syöpäkeskusten välillä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Epävirallisessa ministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-33-terveysjaosto, kirjallinen menettely 14.-17.7.2023
EU-ministerivaliokunta, kirjallinen menettely 19.-21.7.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta, kirjallinen menettely 21.7.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Euroopan komissio antoi tiedonannon kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta mielenterveyteen 7.6.2023. E-kirje komission tiedonannosta on tarkoitus antaa elokuussa. Suomi on tehnyt puheenjohtajuuskaudestaan 2019 asti vaikuttamistoimia mielenterveysasioiden edistämiseksi EU:ssa, mm. valmistelemalla mielenterveyden poikkihallinnollisesta edistämisestä 14 jäsenvaltion vaikuttamispaperin. Suomen

nostamat teemat on hyvin huomioitu tiedonannossa.

Espanjan puheenjohtajuuskaudella on tarkoitus neuvotella neuvoston mielenterveyspäätelmät, jotka tuotaisiin työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostoon 30.11.2023 hyväksyttäväksi.

Komissio antoi laajan EHDS-asetusehdotuksen 3.5.2022. Terveystietoavaruus edistää erilaisten terveystietojen vaihtamista ja saatavuutta EU:ssa. Ehdotuksella tuetaan terveydenhuollon tarjoamista (tietojen ensisijainen käyttö) ja terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoimintaa sekä tietoon perustuvaa päätöksentekoa (toissijainen käyttö). Suomen kanta on määritelty U-kirjelmässä U 61/2022 vp.

Ruotsi on tuottanut pj-kaudellaan useita kompromissiehdotuksia ehdotuksen eri osioista ja lopulta myös kompromissitekstin koko asetuksesta. Espanja jatkaa kompromissitekstin käsittelyä ja tähtää kautensa aikana yleisnäkemyksen saavuttamiseen neuvostossa.

Asiakirjat

Puheenjohtajan tausta-asiakirja: Mielenterveyden vahvistaminen Euroopan unionissa
 Puheenjohtajan tausta-asiakirja: Digitaalinen terveys: valmistautuminen Euroopan terveysunioniin

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Pirjo Pietilä-Kainulainen, STM, pirjo.pietila-kainulainen@gov.fi, p. 02951 63677
 Riikka Vuokko, STM, riikka.vuokko@gov.fi, p. +358 295163600
 Teemupekka Virtanen, STM, teemupekka.virtanen@gov.fi, p. +358 295 163 370
 Kaisa Lähdepuro, STM, kaisa.lahdepuro@gov.fi, p 02951 63419
 Sari Vuorinen, UM/EUE, sari.vuorinen@gov.fi, p. +32 473 52 9853
 Ville Korhonen, VNEUS, ville.korhonen@gov.fi, p. +358 50 336 8017

VAHVA-tunnus

EU/92/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet